

V odgovor „Domovini“.

V letošnjih velikonočnih počitnicah je zborovala v Celju spodnještajerska učiteljska »Zveza«. Kmalu po tem zborovanju je »Učiteljski Tovariš« grajal v članku »Rezek odmev« po zborovanju spodnještajerske učiteljske »Zveze« malobrižnost štajerskih politikov do pravega narodno-kulturnega stremljenja učiteljstva. Tamkaj so navedena fakta, ki jih »Domovina« ne more ovreči in od katerih se tudi prav previdno odstranjuje. Resnica je namreč, da se ni udeležila zborovanja vsega spodnještajerskega učiteljstva ne ena oseba posvetne inteligence, ne eden poročevalec štajerskih slovenskih listov, ki niso prinesli do danes tudi ne ene črtice o tem zborovanju. Ta do skrajnosti stvaren članek v »U. T.«, v katerem se navajajo le edino gola fakta, je spraval »Domovino«, oziroma njenega člankarja iz ravnotežja. Da je »Domovine« člankar nervozen, to na hip ugame tisti, ki ga je le za trenotek videl. Da so pa njegovi živci tako oslabei, nismo mislili. Smili se nam »Domovina«, ki mora v zadnjem času prenašati precej člankarjeve nervoznosti. Čeravno je ona nedolžna, vendar moramo z njo obračunati.

Človek skoro svojim lastnim očem ne bi mogel verjeti, da je to res prijavilo glasilo »narodne stranke«. Naravnost sapo človeku jemlje, ako pozna razmere in vendar tu čita kako oblastno sklepa gospodje, vse učiteljstvo bojkotirati in zoper njega organ ščuvati, akoravno morajo uvideti, da s tem smešijo le same sebe.

Človek bi pričakoval od »Domovine«, da bo stvarno zavračala članek v »U. T.«. Toda motiš se, skromna duša! Ovrгла ni ne enega dejstva, ampak prav sofistično zavijala in besno napadala vse štajersko učiteljstvo. To je nerazumno od glasila »narodne stranke«! Resnica bode v oči. Ako pribijemo dejstva, ki jih ne more nihče ovreči, se jih prav komodno izogiblje. Lepo pa je, kako izkuša »Domovina« to, kar je sama zakrivila, zvaliti na druga ramena. Zato pa ostane pribito vse do pičice, kar je poročal »U. T.«. Zavrtni moramo »niti burno, niti žaljivo, niti malenkostno napadanje« »Domovine«. Žal nam je, da je prišlo tako daleč. Vendar sveta naša dolžnost in naša čast zahteva, da ovržemo nepremišljeni napad na vse slovensko štajersko učiteljstvo.

Saj je vendar očitno in vsak šolar ljudske šole bi moral izpredvideti, da je tiskovna napaka: »Pričakovati je bilo, da bo »vsa« (mesto: vsaj) »Domovina« zastopana, ko je imela zborovanje pred pragom«. Še malenkostneje je pa, če se ta kost gloda skozi polovico članka. Tu uvidimo, kaj je namen. —

Žaljivo je, cenjena »Domovina«, če praviš, da bojkotiramo vso narodno stranko. Mi radostno in lojalno priznavamo, da deluje narodno-napredna stranka prav uspešno — žal, le po majhnem številu — mož. Da, slovensko učiteljstvo jih prav dobro pozna te može, a jih tudi čisla in spoštuje. To smo vedno upoštevali in hočemo tudi v bodoče storiti. Izkušnja človeka izučí. Nas je dovedla do prepričanja, da nam bo v bodoče upoštevati le one, ki upoštevajo tudi naše delo.

Naše glavno torišče je šola, t. j. vzgoja in pouk naše mladine; a to delo se — oprósti, cenjena »Domovina« — mnogo premalo ceni od marsikatere strani, in to zaradi tega, ker to delo premalo poznajo.

Burno se izpodtika »Domovina« nad tem, ko pravi »U. T.«, kako znajo ceniti veliki narodi svoje učiteljstvo. Pravi, da je to v nas Slovencih nemogoče, ker nas je pre-

mało. Tembolj bi se morali oprijeti učiteljstva, ker nas je malo.

Nespametno in nepremišljeno je, ko pravi, da bo tudi nadalje absolutistično hodila pot v šolskih vprašanjih. Kaj ne, vsak sme hvaliti in grajati postopanje v šolskih zadevah — učiteljstvo, ti pa molči?!

Kar se tiče bojkotiranja »Narodnega doma«, naj bo za danes to dovolj: Ako drago, lahko javno povemo, zakaj ga bojkotujemo, zakaj se odtezamo delu izven našega delokroga. Žalostno dovolj, če se poklicani faktorji ne pobrigajo toliko, da bi prišli resnici na sled in napravili konec žalostnim razmeram.

Končujemo z zlatimi besedami »Domovine«: »Podpore je potreben narod in tega složno podpirajmo, ker bomo v tem slučaju želi vsi skupaj najlepše plačilo: zavest storjene dolžnosti«. Iz tega sledi, da bi bila ta polemika »Domovine« z učiteljstvom slov. Štajerja izostala, ako bi bilo slavno uredništvo »Domovine« izpolnilo svojo časnikarsko dolžnost. Saj iz Rotovžkih ulic v Nove ulice ni sibirski daljava.

Kdor izpolnuje svoje dolžnosti, temu se ni treba zvijati ter iskati izgovorov po vseh kotih. Slavno uredništvo naj izvoli samo dokazati, da je »U. T.« v svojem članku poročal neresnico, potem se radi uklonimo. Predbacivati komu, da pljuje v svoj obraz, je tudi lahko; a izderite prej bruno iz svojega očesa, potem smete šele gledati pred naš prag, kjer pa bomo pometali sami. —

Dela se ne strašimo, tlačanili pa vam ne bomo!

Stanovsko zavedno narodno učiteljstvo se ne boji boja za resnico in prosveto.

»Domovina« zaključuje: »Terorizirati pa ne!« Prav pravi, zakaj kdor resno in vztrajno dela za pravi blagor in napredek naroda posebej, in človeštva sploh, ne terorizuje in se ne da terorizovati.

Opomba uredništva: Želimo, da bi bila s tem ta pravda dognana. »Domovina« naj popravi, kar je zakrivila, in potem bodi mir!

Kritikujoči glasovi.

K našemu ljudsko-šolskemu vprašanju. »Omladina«, glasilo narodno-radikalnega dijaštva, je priobčila v zadnji svoji številki z dne 1. t. m. pod gorenjim naslovom tale članek:

Čitali smo poročilo o zadnji skupščini jugoslovanske učiteljske »Zaveze« v Postojni. Nekam mešane občutke smo imeli, ko smo brali, kako je »Zavezin« tajnik z navdušenjem in upravičenim ponosom omenjal uspešno delovanje različnih organizacij. Osupnilo nas je nepričakovano visoko število različnih dobrotvornih ustanov in društev. Občudovali smo žilavost in silno življensko energijo slovenskega učiteljstva, ki se na tako krasen način javlja v teh dobro zasnovanih podjetjih. Imponirala nam je globoka stanovska zavednost, ki prešinja naše učiteljstvo. Pri tem se pa nismo mogli ubraniti misli, da morajo biti pač prežalostne razmere, v katerih živi slovenski učitelj, in silen njih pritisk, da si potom samopomoči v tolikih organizacijah išče vsaj delno olajšanje svojega položaja. Ideja samopomoči, ki je tako mogočno vzklija v učiteljskih organizacijah, nam je pa jasen dokaz, da navzlic vsem trditvam učiteljstvo v boju za svoje interese vendar ni

našlo v vodilnih krogih naroda zadostne opore, in da tudi ostala inteligencija ne sodeluje z njim v toliki meri, kakor to čujemo v navdušenih, premnogokrat od političnih interesov diktiranih govorih.

Mnogo se govori o silnem napredku, ki ga je napravilo naše ljudsko šolstvo v zadnjem desetletju. Naj se nam ne zameri! Nimamo namena, da bi komu kratili njegove zasluge, vendar pa menimo, da nimamo Slovenci preveč povoda sklicevati se na uspehe na ljudskošolskem polju. Poglejmo statistiko in takoj vidimo, da je na n. pr. na Kranjskem še vedno 15.000 t. j. 16% vseh šoloobveznih otrok brez ljudskošolskega pouka, in da pride na eno učiteljsko osebo največ otrok v vsi Avstriji, namreč 72 (za nami pride takoj Galicija z 59 otroki na eno učiteljsko osebo.*) Priznati se mora, da pri tako kričečih razmerah, in naj si bo učiteljski material še tako izboren, na kake redne uspehe našega ljudskega šolstva ne moremo verjeti. Čula se je posebno v zadnjem času marsikatera važna in tehtna beseda o reformi in izpopolnjenju naših ljudskih šol. Brezdvomno bo večina teh reformatoričnih nasvetov plodonosno vplivala na razvoj našega ljudskega šolstva, ali pravo praktično vrednost bodo zadobili šele tedaj, ko se povoljno reši ono kardinalno vprašanje, ki ima sicer zgolj ekonomski značaj, ki pa najbolj zavira povoljen razvoj našega ljudskega šolstva, vprašanje učiteljskih plač. O upravičenosti gmotnih zahtev učiteljstva se nam ne zdi potrebno razpravljati, ker je to itak že nešteto krat dognana stvar. Naše skromno mnenje je le: Dokler se ne osigura učiteljstvu toliki eksistenčni minimum, da bo lahko konkuriralo z drugimi stanovi, ki zahtevajo toliko študij in toliko delovanja, dotlej se ne more niti misliti na kak trajen uspeh prepotrebnih ljudsko-šolskih reform. Dejstvo je, ki se ne da izpodbiti, da se učiteljski kandidatje v čimdalje večji meri obračajo k drugim bolj plačanim stanovom, tako da imamo že precejšnje pomanjkanje moških učiteljskih oseb, ki preti v doglednem času postati še občutnejše. Posledice teh nezdravih razmer: neoddana učiteljska mesta, zaradi tega preobloženje ostalih učiteljskih oseb, minimalni pedagoški uspehi, mnogo otrok pa sploh brez vsakega pouka. Da je škoda, ki jo trpi narod zavoljo tega, ogromna, je evidentno. Radikalna remedura je v tem oziru nujno potrebna. Toda kje dobiti sredstva? Predlagati zvišanje davkov, kar je v tem slučaju skoro neizogibno, to je silno nepopularna stvar. Lahko bi se sicer sklicevali na slavnega Gladstonea, ki je trdil, da so izdatki za šolske potrebščine najsijajnejše investiran kapital. Primerjajmo samo, koliko se v drugih avstrijskih kronovinah v ta namen žrtvuje. Povprečno v Avstriji je 36% vseh deželnih dohodkov v bogati Češki, kjer je ljudsko šolstvo jako lepo razvito, celih 43%, še celo v ubožni Dalmaciji je 31% vseh deželnih dohodkov odločenih v šolske namene. Na Kranjskem seveda samo 20%. V najhujšem slučaju bi torej tudi lahko kako drugo postojanko iz našega proračuna eliminirali, ki ima luksurjoznejši značaj nego postojanka za šolske potrebščine, ki je med vsemi najvažnejša.

Kot naravni posrednik kulture med najširšimi masami naroda tvori učiteljstvo takorekoč ogelni kamen, na kate-rega se bo morala opreti ideja ljudske izobrazbe. V lastnem interesu vseh nas akademikov, ki se borimo za to idejo, je

torej izboljšanje gmotnega stanja našega učiteljstva, utrjen je njegove pozicije, ker se bodo na ta način našim glavnim sodelavcem silovito pomnožile njih delavne sile, pa tudi njih duševna agilnost, katero siromaštvo sedaj naravnost ubija. Polje ljudske izobrazbe je ono, kjer je možno vsi ostali inteligenci najintenzivnejše sodelovanje z učiteljstvom. Skupni interesi, edina realna podlaga vsakega združenja, ustvarili bodo med njo in učiteljstvom resnično in ne samo namišljeno vez v občno korist in blagor.

Kakor smo že omenjali, zahteva naš eminentno narodni interes, da se tudi na polju ljudskega šolstva povzdignemo ne oni nivo, kakor so ga dosegli drugi kulturni narodi. Na ta način se bo tisoče in tisoče Slovencev, ki so bili dosedaj zaradi neizobraženosti v narodnem oziru indiferentna masa, samo objekt, ki je služil tujcem v najhujše izkoriščanje, pridobilo kulturi in Slovenstvu. To bo že samo na sebi krasen uspeh in ekvivalent za vse naše žrtve in naj si bodo še tako velike.

Dostavek našega uredništva: V svojem listu smo v zadnjem času že opetovano govorili o »reformatoričnih nasvetih«, ki jih omenja tudi gorenji članek. Svoje stališče smo precizovali tako jasno in določno, da smo si zaradi teh odkritih besed nakopali mnogo smrtnega sovraštva. Jasno je, da smo tu zaigrali interese posameznikov, a morali smo govoriti tako, ker je naš glas glas celokupnosti, odmev tlačenega, izkoriščanega in neplačanega stanu! Ker poznamo tiste, ki so nam poverili list, da izražamo po njem nezakrinkano in odločno mišljenje in zahteve stotin in stotin modernih sužnjev, se še nismo nikoli pokesali dosedanjega svojega nastopanja, nego smo ponosni, da smo našli v teh žalostnih in podkupljivih časih pravih besed, ki so došle na prava mesta. Enako in nemara še odločneje se bomo zavzemali tudi v bodočnosti za pravice svojih ljudi in veseli nas, ko vidimo, da zazveni časih tudi izven naših vrst dasi pohleven, vendarle odkrit protest proti krivicam, ki ob njih izumira naš naraščaj, a stan sam umira! Žal nam je, da so ti protesti izven naših vrst tako redki in — premalo odločni. Podirajočo hišo rešijo lažje tisti, ki jih je več in ki so izven nje, nego tisti, ki se upira s fizično slabimi močmi v pokajoče tramovje nad trudno glavo. Treba je, da nas razumete!

Največji sovražnik šoli in učiteljevemu kruhu je brez dvoma — nenasitni klerikalizem. Proti tej globoki rani na našem narodnem telesu moramo združiti vsi do zadnjega vse svoje moči. Kadar ne bodo več hiše božje vrelci strankarskih političnih valov, ki preplavljajo vse slovensko ozemlje in prete uničiti vsak vzlet k solncu resnice in znanja, takrat pride učiteljstvo do boljših časov in takrat nemara končno tudi uboga šola ustreže — uradni statistiki, ki je — kakor znano — lahko najhujši kriminalist, ako se ji zdi tako prav in potrebno.

Vobče soglašamo z gorenjim člankom. Resnica je, da ima naše napredno učiteljstvo krasno organizacijo, v kateri tiči več moči, nego je še znano zunanjemu svetu. Mi to moč čutimo. Pride dan, ko jo začutijo tudi drugi! Ta moč je tolika, da ni dobila še nikoli uradnega priznanja in da je marsikom, ki je s šolstvom v tesni zvezi in z nami v vedni dotiki, do skrajnosti neprijetna in na poti!

Našo organizacijo, ki je najboljša disciplina, so rodile na eni strani skrajne potrebe, na drugi strani pa najplemenitejši nagibi. Vse, kar imamo, imamo po sebi in iz sebe tako v materialno kot moralno samopomoč. Poznejši pra-

*) Vsi tu omenjeni statistični podatki se nahajajo v »Staatswörterbuch« v poglavju »Volksschule.«

vični sodniki bodo morali priznati, da si je sedanje naše učiteljstvo, ki vedno poudarja, da je treba vsakemu napredku predvsem zdravih in trdnih tal, po vseh svojih močeh prizadevalo, da dvigne ugled svoj in ugled šolstva. Prepričano je tudi, da obrodi bogate sadove njegovo delovanje šele tistim, ki pridejo za nami, dasi ima že samo mnogo koristi od svoje organizacije. Prihajajo nam na misel besede, ki imajo veljavo za nas:

Erhebet euch mit kühnem Flügel
hoch über eueren Zeitenlauf!
Fern dämmre schon in euerem Spiegel
das kommende Jahrhundert auf!

Društveni vestnik.

Kranjsko,

Slovenska Šolska Matica. Iz odboro ve se je dne 29. maja 1904:

1. G. predsednik H. Schreiner čestita v odborovem imenu g. Bežku k njegovemu imenovanju ravnateljem c. kr. učiteljskega v Kopru in ga prosi, naj tudi na novem mestu deluje v prid Matice. G. ravnatelj rad obljubi svojo nadaljnjo pomoč.

2. Letošnje knjige, vsaka v 2500 izvodih, se oddajo na podlagi razpisanega natečaja in došlih pismenih ponudb sledečim tiskarnam: Pedagoški Letopis Jos. Blasnika naslednikom v Ljubljani, Učne slike, II. del, 2. snopič, Drag. Hribarju v Ljubljani, Realna knjižnica, 4. snopič, Antonu Slatnarju v Kamniku.

3. P. n. poverjeniki in društveniki se opozarjajo na § 7. društvenih pravil, po katerem plačujejo stroške za pošiljanje knjig društveniki sami; zato naj gg. poverjeniki poterjajo svoje nastale stroške od svojih članov.

4. Za mesto Gorico prevzame znanprej poverjeničstvo g. nadzornik Fr. Finžgar, za Pazin pa g. Josip Bačić, ravnajoči učitelj c. kr. pripravnice v Pazinu.

5. Gg. poverjeniki dobe letos Letopis vezan.

O tej priliki se vabijo p. n. poverjeniki in društveniki, da pošljejo kar najbrže letošnje članarino (à 4 K) odboru, ker se začno knjige v kratkem tiskati. — Pričakovati je, da se število članov tudi letos pomnoži. Odbor.

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja je imelo letošnje drugo zborovanje v zvezi z občnim zborom dne 26. maja v Vel. Laščah. — I. Predsednik St. Tomšič došle s toplimi besedami pozdravi ter obžaluje, da se v kljub lepemu vremenu in ugodni železniški zvezi ni zbrala niti polovica članov. Nadalje pove na kratko vsebino in način rešitve dopisov, dospelih na društvo.

Tovariš Gregorač pripomni k njegovemu ogovoru, da se zlasti nekatere učiteljice prezirljivo vedejo napram društvu in kaj rade zapuščajo stanovsko zastavo.

2. Tajnik F. Štefančič poroča o društvenem delovanju v preteklem letu. Z veseljem konstatuje, da je bilo društvo z ozirom na majhno število članov in v primeri z drugimi društvi v naši deželi — dovolj agilno. Imelo je tri zborovanja: 2 v Ribnici, 1 v Dolnji vasi. Kot poročevalci so nastopili 4 tovariši. Prvi (J. Zupančič) je govoril o praktični uporabi formalnih stopenj ter o merjenju in deljenju na nižji stopnji. Drugi (V. Engelman) je imel praktičen nastop iz računstva. F. Štefančič je kot tretji poročevalac pod naslovom »Tretja formalna stopnja in naše stanje« v ironično-sarkastičnem tonu označeval lastnosti nekaterih našo usodo odločujočih faktorjev, opisoval »velike« skrbi deželnih očetov (zlasti, kar je bolj črnih) za naš ugled, naše dušno in telesno zdravje, za naše želodce, naše otroke itd. ter končno rekel, da ostane spomin nanje neizbris in da bomo po njih žalovali, kakor je žalovala na grobu svojega moža ona Belokranjica, ki je vzdihnila: »O, lepi moj Janez, koliko lažje bi te pozabila, da si me vsaj enkrat v življenju

tepeli!« Na sličan način je na tretjem zborovanju tovariš St. Legat govoril o vsakovrstnih šolskih zadevah, o paragrafih, nadutih c. kr. šolskih nadzornikih in sploh slikal učitelja kot »ein Mädchen für alles.«

Oduševljeno odobravanje koncem vsakega predavanja je glasno pričalo, da so gg. poročevalci v polni meri storili svojo dolžnost.

Nadalje omenja impozantnega učiteljskega shoda dne 8. aprila pr. l. v Ljubljani, obsodbe obstrukcije v deželnem zboru potom predsedništva, potem zahvale, ki se je izrekla uredniku g. Eng. Ganglu ter končno izreka željo, da bi društveniki številneje prihajali k zborovanjem, ker čim manjše je društvo, toliko večja dolžnost je vsakega člana, da se redno udeležuje društvenega gibanja. Le potem bodo imeli referentje veselje do vestne priprave za svoja predavanja in le potem utegne društvo še delavneje postati. Saj se vendar na shodih izobrazujemo, si večamo stanovsko zavest, okrepimo prijateljske in kolegijalne vezi, predvsem pa moramo kazati življenjsko moč, ker je le-te nam in vsem tovarišem po kmetih v odpravo nezno snih gmotnih razmer nujno potreba.

3. Ker ni blagajničarica navzoča, pregledata gospodična L. Tomšič in Fr. Mlakar račune ter jih najdeta v redu. Društvo ima v poštni hranilnici 86 K, v blagajnici pa 6 K 82 h gotovine; torej imetja 92 K 82 h.

4. Glede volitve novega odbora ostane pri starem; le na mesto gospe Kobler-Fleš se izvoli gđ. A. Šuflaj.

Odbor se je po zborovanju sestavil tako-le: St. Tomšič, predsednik; Fr. Gregorač, njegov namestnik; F. Štefančič, tajnik; A. Šuflaj, blagajničarica; A. Cvar, odbornik.

5. Predlogi. a) Tajnikov predlog, da društvo pristopi kot član k »posojilnici in hranilnici učitelj. konvikta« se soglasno sprejme. — b) O predlogu V. Engelmana — da naj društvo deluje nato, da se seje krajnih šolskih svetov ne bodo smele sklicevati ob nedeljah ali praznikih, zlasti popoldne ne, kakor se to redno v Dobropoljah godi — se vname daljša debata, v katero so posegli: F. Gregorač, St. Legat, St. Tomšič, V. Engelman itd. Naposled se sklene: Predsedništvo naj se obrne do »Slov. učitelj. društva v Ljubljani« s prošnjo, da blagovoli pri c. kr. dež. šol. svetu izposlovati odlok, s katerim bi se odpravile omenjene seje. c) Na predlog tov. Gregorača bo tretje let. zborovanje tretji četrtek v mesecu septembru. Poročal bo tovariš Fr. Mlakar o gojenju narodnega čuvstva v šoli in družabnem življenju.

6. Nato čita V. Engelman od gđ. A. Šuflaj vrlo dobro sestavljeni referat »Krompirjevec«, ki pride na dnevni red let. okr. učit. konference. Vsi formulirani stavki se z malimi izpremembami sprejmo.

7. Po končanem vzporedju smo bili v gostilnici g. Fr. Grebenca izvrstno in po nizki ceni postreženi. Počastil je nas gosp. svetnik D. Šuflaj, kateremu je F. Gregorač z lepimi besedami napil kot velikemu prijatelju učiteljstva. Čast njemu in vsem, ki imajo enako naklonjenost do nas!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj priredi v nedeljo dne 12. junija t. l. izlet na Slatino-Rogatec, kjer se udeleži 30letnice »Šmarsko-rogaškega uč. društva« kot gost. — Odhod z lok. vlakom zjutraj iz Celja ob $\frac{1}{2}$ 8 uri, odhod iz Slatine ob $\frac{1}{4}$ na 8. zvečer, dohod v Celje po $\frac{1}{2}$ 10 uri zvečer.

Tovariši in tovarišice, pokažimo s svojo številno udeležbo svojo solidarnost. Odbor.

Učiteljsko društvo za svetolenartski okraj zboruje v nedeljo 12. junija 1904 v Sv. Lenartu v Sl. gor. ob 11. uri dopoldne s sledečim vzporedom: 1. Zapisnik. 2. Predavanje g. dr. J. Bezjaka, c. kr. okr. šolsk. nadz. 3. Slučajnosti. Po zborovanju skupen obed v gostilnici g. Poliča. Gostje dobrodošli.

K prav obilni udeležbi najvljudnejše vabi vse učiteljstvo svetolenartskega okraja in sosednih okrajev o d b o r.